

tulajdonviszonyok. Bécs lassúbb, harmonikusabb fejlődése, a rehabilitáció koncepciózus, köz- és magánszektorra alapozott végrehajtása fontos tanulságokkal szolgál hazai várostervezőknek és -irányítóknak.

Úgy vélem, a fenti tanulságokhoz már csak egy dolgot kell hozzátennünk: hasonló vizsgálatokat Budapest többi kerületében (például a lakótelepeken) és vidéki

nagyvárosainkban is szükséges elvégezni, hiszen az összehasonlítás az egyes önkormányzatok gyakorlatában és az intézkedések társadalmi hatásaiban fontos tanulságokkal szolgálna elméleti és gyakorlati szakemberek számára egyaránt.

Nagy Erika

KAZINCBARCIKA – ZSÁKUTCA VAGY ÚTELÁGAZÁS

Síkós T. T. (szerk.) MTA RKK, Budapest, 1995. 174 o.

Az MTA RKK Budapesti Osztálya munkáját dicséri ez a kötet, még akkor is, ha a szerzők között más kutatók nevével is találkozhattunk.

A könyv egy „csinált” város múltját és jelenét tárja fel a szerzők által legfontosabbnak ítélt aspektusokból.

A témaválasztás tovább mutat a konkrétan feldolgozott példán, s általában felveti azt a kérdést, hogy a magyarországi „csinált” városok hogyan, milyen eszközökkel, s mennyiben voltak képesek alkalmazkodni a társadalmi-gazdasági-környezeti válság egyes jelenségeihez. E város-csoportnak az elmúlt néhány évtized által kijelölt fejlődési pályája mennyiben volt továbbvihető, s végül a települések milyen eszközrendszerrel rendelkeznek ahhoz,

hogy a város további fejlődését aktívan képesek legyenek alakítani.

A most megjelent kötet az olvasót rögtön továbbgondolásra készíti, összehasonlításra saját városa, vagy a közeli városok példájával és történéseivel, s ezzel ismét ráirányíthatja a figyelmet a hazai városhálózat más elemeinek további kutatására is.

A kötet szerkezete világos, könnyen követhető, bár az egyes fejezetek sorrendjével vitába lehetne szállni.

A bevezetőben a szerzői kollektíva megfogalmazza a kötet létrejöttének célját: „A könyv keretei között arra kívánunk vállalkozni, hogy feltárjuk a város és a városkörnyék életében a legneurálisabb és feszítőbb társadalmi és gazdasági kérdéseket, továbbá a felmerült problémák orvoslására

kívánunk alternatív lehetőségeket vázolni. (...) nem törekedhettünk teljes körűsége, minden részlet aprólékos leírására, csak a fő problémakörök átfogó elemzését tartottuk járható útnak a munka elkészítése során”.

A rendszerváltásig tartó időszak főbb történéseit fogja össze az első fejezet (*Beluszky P.*), némi kitekintéssel az azóta zajló felszínen is látható, követhető folyamatokra. A társadalmi-gazdasági változások fő folyamatait könnyen követhetjük a tömör, világos leírásból. Talán nem haladta volna meg a könyv terjedelmi korlátait, ha a társadalmi változások esetében a pusztá leíráson túl a folyamatok mögöttes tartalmáról is kaptunk volna némi információt.

A gazdaság – ezen belül is kiemelten a vegyipar – múltja és jelene a második fejezet témája (*Tiner T.*). A város az elemzés tanúsága szerint egyirányú fejlődési utat járt be, s jövője továbbra is a BVK utódszervezeteinek prosperitásán áll, vagy bukik.

A válságból kivezető út felvázolásánál a kutatók egyrészt a hagyományos, helyi erőforrások feltárásán alapuló utat követték, mely újra csak valamilyen ipari (pl. építőanyag-ipari) fejlesztés képében jelentkezne a városban.

A már „hagyományos” ágazatnak tekinthető vegyipar talpraállása/talpraállítása szintén sokak által üdvözölhető forgatókönyvnek tűnik. Úgyszintén népszerű az önerőből végrehajtott kitörés lehetősége, bár erre nézve az esély a helyi gazdaság értéktermelő képességét és a helyi társadalom mobilizálható tartalékait tekintve csekély.

Szintén az iparon belül gondolkodik az

élelmiszeripari vagy a könnyűipari fejlesztéseket preferáló elképzelés, melynek viszont hiányzik a helyi kereslete.

A kutatók által lehetségesnek vélt kiút egyik eleme az lehetne, hogy a város és közvetlen környéke váljon a környezet-rehabilitációval foglalkozó cégek referenciaterrületévé, így a munkában részt vevő cégek és a város egyaránt jól járhatna e kezdeményezés megvalósulása esetén.

A város és környékének termékeit bemutató rendezvénysorozat szintén növelhetné a város ismertségét itthon és külföldön egyaránt, s fokozatosan hozzájárulhatna a korábban kialakult egyoldalú kép megváltozásához is.

A harmadik fejezetben a szerző (*Beluszky P.*) bemutatja a magyar városodás folyamatának visszasságait, s rámutat a városi szerepkörök fontosságára a város és vidék kapcsolat kialakulásában. A kilencvenes évekre Kazincbarcika a városi szerepkörök mennyiségi mutatói alapján Borsod-Abaúj-Zemplén megye második-harmadik városává vált, de intézményrendszerének kiépülése féloldalas maradt, köszönhetően annak, hogy a város nem kapott adminisztratív jogosítványokat a környező községek ellátásához.

Az intézmények minőségi jegyeit vizsgálva a kép már korántsem egyértelmű, számos intézmény hiányzik, melyek a polgárosodás lehetőségét, kereteit biztosíthatnák a helyben élőknek.

A meglévő szerepkörök kialakították vagy éppen napjainkban is alakítják vonzáskörzetüket, melyet Kazincbarcika a kisebb közeli városok rovására folyamatosan tágítani tudott. A város erőteljes vonzódása a megyeszékhely felé rontja egy kompakt, jól lehatárolható, s a városhoz egyértel-

műen kötődő településcsoport meghatározását, melyre a válasz a kisebb központokkal (Putnok, Edelény, Sajószentpéter) való intenzívebb együttműködés, s bizonyos esetekben a funkciómegosztás lehet.

Az olvasó számára nehezen indokolható a kereskedelmi szerepkör külön fejezetben történt elhelyezése. Számomra ésszerűbbnek tűnt volna a gazdasági fejezetbe való betagozása, de a szerzők a központi szerepkörök között is helyet szoríthattak volna e résznek.

Külön fejezetre tagolását lényegében a kérdőíves felmérés eredményeinek bemutatása indokolta. Szakmai szempontból előremutatónak tartjuk a kereskedelmi hálózat városon belüli elhelyezkedését bemutató ábrát és elemzést, bár ilyen kisebb népességű város esetében igazán nagy meglepetésekre nem lehet számítani. Fontos lenne azonban, hogy a nagyvárosi hálózatról is készüljön hasonló tematikájú bemutatás, mely az elmúlt évtized változásait illusztrálná.

A város konfliktus-térképének bemutatására vállalkozik a szerző (*Szirmai V.*) az ötödik fejezetben. A város életét befolyásoló, az itt lakók közérzetét meghatározó, a helyi társadalmat különböző törések mentén megosztó problémákról nagyon jól összefogott leírást olvashatunk.

A fejezet erényein túl gyenge pontja, hogy kisszámú interjú készült az egyes társadalmi rétegek, státuscsoportok képviselőivel, így a szubjektív elemek kiszűrése nagyon nehézzé vált az egyes beszélgetések feldolgozása során.

Szívesen láttam volna egy olyan fogalmi meghatározást is, mely a többi kutató számára megkönnyítette volna a helyi elit meghatározását. Hasonló gondjaim merül-

tek fel a helyi értelmiség csoportjának meghatározásakor is.

A kötet eddigi – egységes – szerkezetét megtöri a környezetvédelemmel foglalkozó hatodik fejezet. A fejezet írója (*Kerényi A.*) láthatóan küzdött a szakszerűség, illetve a közérthetőség kettős követelményével, s a konfliktus feloldása nem mindig sikerült.

A jobb követhetőség érdekében a szerző pontokra, alpontokra tagolta a fejezetet, de benne több következtetlenség is maradt. A *Zajvédelem* és a *Hulladékkezelés* alpontok – szerintem – nem tartoznak A vizek szennyezettsége és védelme című pontba.

Kár ezért a hibáért, mert a fejezet egésze nagyon fontos új szempontokat vet fel a város mint lakókörnyezet és a benne élők viszonyáról, az egészséges életmódról, a környezeti ártalmakról, s ezek megítéléséről a társadalomban.

A lakókörnyezet mennyiségi és minőségi állapotát mutatja be a hetedik fejezet (*Beluszky P.–Síkó T. T.*), mely részletesen foglalkozik az egyes városrészek kialakulásával, jelenlegi habitusával, épített képével, infrastrukturális ellátottságával és társadalmi szerkezetével – a szükségesnél kisebb terjedelemben.

Számomra nagyon érdekes lett volna, egy Swot-analízis a városrészek szintjén, mely a városon belüli különbségek, eltérő fejlődési lehetőségek bemutatására is alkalmas lehetett volna.

Az elvégzett kutatás összegzése és a város jövőbeni fejlődésének lehetséges útjai jelennek meg a nyolcadik fejezetben (*Beluszky P. – Síkó T. T.*). A szerzői kollektíva Kazincbarcika irányítói számára valóban komoly elemzés után kínál reális alternatívákat, melyek a város által követ-

hető fejlődési irányokat jelölik ki.

Feltűnik az idegenforgalom, mint potenciál, aminek részletesebb elemzésével a kötet korábbi fejezetei adósak maradnak.

A könyvet 27 táblázat (+3 táblázat a Függelékben), 33 ábra teszi könnyebben követhetővé, s a kötet végén 24 fekete-fehér fotó mutatja be a város jellemző arcait. A város vonzóbb image-ének kialakítása szempontjából talán célszerűbb lett volna színes képeken bemutatni Kazincbarcikát. Ennyit igazán megérdemelt volna!

Ajánlom a könyvet minden településekkel foglalkozó kutatónak, és minden középiskolai tanárnak, akik elsősorban a fakultációs órákra való felkészüléskor forgathatják hasznosan a most megjelent munkát.

Nagy Gábor

A DUNÁNTÚL SZOLGÁLATÁBAN

Előadások Rúzsás Lajos emlékének

(Szerk.) Horváth Gy.

MTA Regionális Kutatások Központja, Magyar Történelmi Társulat

Dél-Dunántúli Csoportja, Pécs, 1995.

(Ára: 800,- Ft)

T. Mérey Klára : Rúzsás Lajos életpályája

Horváth Gyula : A Dunántúli Tudományos Intézet 50 éve

Vonyó József : A Magyar Történelmi Társulat Dél-Dunántúli Csoportjának 40 éve

Benda Gyula : A dunántúli városfejlődés Rúzsás Lajos írásaiban

Bácskai Vera : Dunántúl városhálózata a 18. században

Kajtár István : Városi önkormányzatok a 18–19. században a Dél-Dunántúlon

Szili Ferenc : Adatok Somogy megye kereskedelméhez a kései feudalizmus időszakában

Ódor Imre : Kurialista nemesek a 18. századi Baranyában

Simonffy Emil : Úrbérrendezés a nagykapornaki apátsági uradalomban

Hajdú Zoltán : Dél-Dunántúl politikai földrajzi helyzetének történeti változásai

Sziráki Zsuzsanna : Rúzsás Lajos tudományos munkássága

Benda Gyula : Rúzsás Lajos és Benda Kálmán levelei Benda Kálmán hagyatékából

A kiadvány megrendelhető az alábbi címen:

MTA RKK Könyvtára

7601 Pécs, Pf. 199